PAĠNA AWTOBIJOGRAFIKA

L-AĦĦAR KELMA

Ta' P. P. SAYDON

(*Jorbot ma' Marzu* 1954, *faċċ.* 6).

MELA f'Ottubru tas-sena 1931 sirt Professur. L-Ewwel snin għaddew bla tfixkil kbar. Mixgħul b'ħeġġa kbira għat-tagħlim, imwettaq b'fehma safja u rieda qawwija li naħdem għaż-żgħażagħ biss, intefajt għax-xogħol b'ħerqa żagħżugħa li ma tafx qjies. Mill-ewwel irbaħt qalb l-istudenti li nġibdu lejja u bdew iżommuni bħala ħabib li jridilhom il-ġid, mhux bħala Professur imqit u kburi li jbiegħed l-istudenti minnu u jġegħilhom jistmeliu t-tagħlim. Is-segriet kien dan: Ħabbejt it-tagħlim u ħabbejt l-istudenti. L-istudju għalija qatt ma kien tarġa biex nogħla aktar u anqas xogħol ta' qligħ il-flus, imma l-missjoni ta' ħajti; ma kienx ħaġa ta' l-imgħoddi, imma biċċa minn ruħi, ħajti kollha. Ma kienx biżżejjed dak li tgħallimt; ridt dejjem nitgħallem aktar, ridt nimxi dejjem mal-mixja ta' l-għerf, u l-ħerqa li kelli kebbset ħrara kbira f'qalb l-istudenti li saru jħobbu lili u t-tagħlim.

Imma t-taħbit ma damx ma nqala'. Sewwa sew f'Settembru 1931, xahar qabel ma lħaqt Professur, sar taqlib kbir fit-tagħlim tat-Teoloġija meħtieġ għall-Lawrja. Sa dak iż-żmien fl-Università ta' Malta u f'xi Universitajiet ta' barra, sabiex wieħed jieħu l-lawrja ta' duttur kien biżżejjed li jgħaddi mill-eżamijiet. Jiġifieri, il-lawrja, li hi l-ogħla unur li tista' tagħti Università, kienet tiswa daqs ċertifikat li wieħed għadda mill-eżamijiet. Il-lawrja ma baqgħetx tfisser dak li kienet tfisser dari: kuruna ta' rand f'ras ta' bniedem magħruf għal għerfu. Il-Papa Piju XI, li kulħadd jaf kemm kien iħobb u jgħożż it-tagħlim, ried igolli l-lawrja tat-Teoloġija għal li kienet qabel u kif kienet għadha f'ħafna Universitajiet kbar u fisser il-fehma tiegħu f'Ittra li tibda bil-kelmiet li bihom hi magħrufa: "Deus scientiarum Dominus" maħruġa f'Settembru 1931 u bir-regolamenti mogħtijin ftit wara mill-Kongregazzjoni tas-Seminarji u ta' l-Universitajiet. Il-prinċipju ta' dawn ir-regolamenti huwa dan: Il-lawrja mhix ċertifikat li wieħed għadda mill-eżamijiet,

imma xhieda li wieħed għandu ħila permezz ta' kitba jmexxi 'l quddiem il-għerf tat-Teoloġija. Jiġifieri, biex wieħed jistħoqqlu l-gieħ tal-lawrja jeħtieġ mhux biss li jkun għaref, imma wkoll li jkollu l-ħila jżid bix-xogħol u l-kitba tiegħu l-għerf tat-Teoloġija U min ma joqgħodx għal dawn ir-regolamenti jitlef id-dritt li jagħti l-lawrja, jew il-lawrja li jagħti ma tkun tiswa xejn quddiem il-Knisja.

X'għamlet l-Università tagħna għal dan it-tibdil? Ngħiduha bla ħabi u bla tlaqliq li l-Università tagħna ma kenitx imħejjija biex tħaddem ir-regolamenti ġodda. Imma l-liġi kienet ċara. Jew mewt jew ħajja; jew toqgħod għar-regolament jew tagħlaq bwiebha għat-Teoloġija. U kieku ma reditx titlef id-dritt li kienet ilha żmien twil tgawdi, li tagħti l-lawrja. Għalhekk bdiet taħseb biex tara kif setgħet tqabbel ir-regolamenti ġodda malforzi tagħha. Saru laqgħat, kumitati, rapporti. Sar taħdit, tlablib, ftehim u nuqqas ta' ftehim. U ż-żmien għaddej, u bqajna dejjem fejn konna. Żidna suġġett jew tnejn, u dan minn għalina kien ħaġa kbira, u xejn iżjed. U kull tibdila żgħira li konna rridu nagħmlu kienet tieħu għomor biex isseħħ. It-triq kienet twila; mill-Università għal għand il-Gvernatur, mill-Gvernatur għas-Segretarju tal-Kolonji, mis-Segretarju tal-Kolonji għal għand l-Ambaxxatur Ingliż fil-Vatikan, mill-Ambaxxatur għas-Segretarju ta' l-Istat tal-Vatikan, u min hemm għall-Kongregazzjoni. U l-istess triq minn Ruma għal Malta. U s-snin għaddejjin, u aħna bil-kemm bdejna nitħarrku.

Fl-ewwel laqgħat u kumitati jien, bħala wieħed miż-żgħar, ma kontx imdaħħal, u x-xogħol kollu kien f'idejn nies li ma setgħu jifhmu qatt l-ispirtu tar-regolamenti ġodda, għax qatt ma kienu tħarrġu skond dawk il-metodi. Maż-żmien, min miet u min ħareġ, u jien bdejt insemma' leħni. U f'daqqa waħda qam il-ġlied.

Għalkemm konna daħħalna fil-Kors tat-Teoloġija xi suġġetti ġodda, bħalma huma; Patroloġija, Storja tal-Knisja, Grieg, u oħrajn, dan għalija ma kienx biżżejjed. Jiena ridt li noqogħdu għar-regolamenti kollha kemm huma u hekk nerfgħu u ngħollu l-livell ta' l-Università daqs ta' Universitajjiet barranin. Ħdimt kemm flaħt biex nilħqu dan l-iskop. Indħalt għal xogħol barrani, bla ebda ħlas; ftaħt il-librerija tiegħi għall-istudenti li kienu neqsin għal kollox minn kull għajnuna ta' kotba,

u l-istudenti bdew bil-ftit il-ftit jifhmu moħħom u jifhmu aħjar il-regolamenti godda. Imma dawk li messhom fehmuhom qabel kulħadd ma fehmuhomx u ma setgħux jifhmuhom għax kienu mrawmin fuq metodi oħra. Kienu tajbin biex jgħallmu s-suġġett tagħhom kif tgħallmuh huma, imma ma setgħu qatt iħarrġu l-istudenti fix-xogħol tat-tiftix tal-għerf u ta' kitba għolja. Min qatt ma tħarreġ, kif jista' jħarreġ 'il ħaddieħor? U min qatt ma kiteb xejn, kif jista' jgħallem 'il ħaddieħor jikteb? Il-ħtija ma kenitx tagħhom għal kollox; kienet il-ħtija taż-żmenijiet. Imma kienet ħtija tagħhom li ma ridux joqogħdu għall-pariri ta' min kien jaf xi ħaġa aktar minnhom. Għal kemm ħdimt kemm flaħt u aktar milli kelli naħdem, sibt min ifixkilni, u billi l-kotra dejjem għalbet il-forza, sibt ruħi mirbuħ mill-kotra li ma kenux jafu fuqiex kienu jitħaddtu. Kliem bħal dan u kliem ieħor għidtu lil sħabi fil-laqgħat li kellna u sewa biss biex aktar wessa' l-firda bejni u bejnhom. U hekk meta l-istudji tat-Teoloġija kienu jeħtieġu l-akbar għaqda u ftehim bejn il-Professuri, nibtet il-firda li mewtet il-bidu tajjeb u x-xejra tajba li kienu ħadu l-istudji. Dan kien lejlet il-gwerra fis-sena 1939. Ma rridx inġedded t-tifkira kerha ta' kull ma sar dik il-ħabta, ta' kull ma rajt għall-ġid li ridt nagħmel, ta' kemm ħdimt u tħabat bla ħlas; ngħid biss illi xogħli kollu safa fix-xejn.

ĠAWHAR TA' ĦSIBIJIET

Hu iktar ħafif li tkun bniedem ħanin milli tkun bniedem tal-ħaqq.

Il-ġenju huwa l-maqlub tal-flus, iktar ma jkollok iktar tħossok hieni.

Huwa iżjed faċli li tqis bniedem mill-mistoqsijiet tiegħu milli mit-tweġibiet tiegħu.

Min jara s-sewwa u ma jagħmlux huwa bniedem bla kuraġġ.